

ZAGROŻENIE TERRORYSTYCZNE POLSKI –
PRÓBA OCENY ZJAWISKA I SPOSOBY
PRZECIWDZIAŁANIA ATAKOM
W LATACH 2010–2016

TERRORIST THREAT IN POLAND –
THE ASSESSMENT OF THE PHENOMENON
AND THE MEASURES OF COUNTERACTING
ATTACKS IN 2010–2016

Jerzy GAŚSIOROWSKI*

ABSTRACT

Modern terrorism is often associated with Middle East Islamic fundamentalists. This association is a result of violent terrorist attacks that have been carried out in the past few years, in various forms and according to diverse methods. As a consequence, terrorism started to be perceived as a serious problem by the public. It is also the case in Poland, where real terrorist threats occur. The paper presents a multi-faceted assessment, with respect to substantive law and statistics, of the level of terrorist threats in Poland in the years 2010–2016, regarding specific threats as well as the response of special services. The results show that the level of terrorist threat in Poland is not high, even though terrorism encompasses a whole range of

---

* Dr Jerzy Gąsiorowski, Akademia WSB w Dąbrowie Górniczej, Wydział Nauk Stosowanych, Katedra Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego; correspondence address: Akademia WSB, Wydział Nauk Stosowanych, ul. Zygmunta Cieplaka 1c, 41-300 Dąbrowa Górnicza, Poland; e-mail: jgasionowski@wsb.edu.pl

crimes penalised in many legal statutes. The high efficiency of Polish special services and the Polish police in this field results from them using in an effective way legally allowed measures of counteracting terrorism.

KEYWORDS

anti-terrorist security, terrorism, terrorist threats, anti-terrorist activities

ABSTRAKT

Współczesny terroryzm kojarzony jest z bliskowschodnimi fundamentalistami islamskimi. Przyczyną tego stanu rzeczy są przeprowadzane na przestrzeni ostatnich lat brutalne ataki terrorystyczne, które przybrały różne formy i metody. Względy te zadecydowały, że terroryzm w świadomości społecznej urosł do rangi poważnego problemu. Dotyczy to również Polski, na której terenie istnieją realne zagrożenia terrorystyczne. W ramach artykułu dokonano wieloaspektowej oceny stopnia zagrożenia terrorystycznego Polski pod względem prawno-materialnym i statystycznym za okres 2010–2016 w aspekcie konkretnych zagrożeń oraz reakcji służb specjalnych na te zagrożenia. Wynik analizy dowodzi, że poziom zagrożenia czynami terrorystycznymi w Polsce nie jest wysoki, mimo że przestępczość o charakterze terrorystycznym obejmuje osobny katalog czynów spenalizowanych w wielu ustawach. Wysoka skuteczność polskich służb specjalnych i policyjnych jest wynikiem wykorzystania dopuszczonych prawem możliwości działania w celu przeciwdziałania terroryzmowi.

SŁOWA KLUCZOWE

bezpieczeństwo antyterrorystyczne, terroryzm, zagrożenia terrorystyczne, działalność antyterrorystyczna

WSTĘP

Terroryzm towarzyszy ludzkości od początku jej istnienia. Na przestrzeni dziejów ewoluował i zmieniał swą postać, aż do dnia dzisiejszego, gdy kojarzony jest z bliskowschodnimi fundamentalistami islamskimi. Przyczyną ewolucji terroryzmu bez wątpienia jest rozwój ludzkości, w tym zmiana norm etycznych i kulturowych, oraz rozwój technologiczny, który daje terrorystom coraz to nowsze metody szerzenia przemocy i terroru.

Współczesny terroryzm i ściśle współistniejąca z nim przestępczość urosły do rangi problemu o charakterze międzynarodowym, od którego nie jest wolna żadna społeczność, ze względu na jego zakres i skutki. Doty-

czy to również Polski, w której także występują zagrożenia spowodowane działalnością terrorystyczną, a ich wynikiem może być wiele negatywnych w skutkach zjawisk. Dlatego też terroryzm należy rozpatrywać w wymiarze podmiotowym i przedmiotowym oraz jak najszerzej analizować, aby móc go zwalczać wszelkimi dostępnymi prawnie i organizacyjnie metodami.

TERRORYZM – UJĘCIE TEORETYCZNE

Terroryzm definiuje się na wiele różnych sposobów. Departament Obrony USA określił to zjawisko jako „bezprawne użycie lub groźba użycia siły czy przemocy wobec osoby lub mienia, by wymuszać lub zastraszać rządy czy społeczeństwa, często dla osiągnięcia celów politycznych, religijnych czy ideologicznych”¹, a Komisja Europejska jako „wszelkie celowe akty popełnione przez pojedyncze osoby lub organizacje przeciw jednemu lub kilku państwom, ich instytucjom lub ludności w celu zastraszania oraz poważnego osłabienia lub zniszczenia struktury politycznej, gospodarczej i społecznej kraju”².

Przytoczone ujęcia terroryzmu wyraźnie akcentują jego polityczny charakter. Istotą terroryzmu jest natomiast zamiar sprawcy i cel, do jakiego on dąży. Synteza tych elementów pozwala na odróżnienie terrorystów od przestępców, a terroryzmu od innych form przestępstw, mimo że te zjawiska często ściśle ze sobą współistnieją i wzajemnie się uzupełniają.

W Polsce, szczególnie na przestrzeni ostatnich lat, mamy do czynienia z wieloma negatywnymi w skutkach zjawiskami i procesami o charakterze terrorystycznym, czyli z sytuacjami powstałymi na skutek czynu określonego w art. 115 § 20 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny³ lub z zagrożeniem zaistnienia takiego czynu. Zgodnie z tym przepisem przestępstwem o charakterze terrorystycznym będzie:

¹ Cyt. za: T. Aleksandrowicz, *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008, s. 20.

² J. Pawłowski, *Terroryzm we współczesnym świecie*, Warszawa 2001, s. 12. Dla przykładu były Sekretarz Generalny ONZ Kofi Annan terroryzm określił z kolei jako „każde działanie zmierzające do spowodowania śmierci lub poważnej szkody cielesnej u osób cywilnych lub niebiorących udziału w walce zbrojnej, którego celem jest zastraszanie ludności albo zmuszenie rządu lub międzynarodowej organizacji do wykonania lub odstąpienia od wykonania określonych czynności” – cyt. za: B. Hołyst, *Terroryzm*, t. 1, Warszawa 2009, s. 48.

³ Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm. (dalej: Kodeks karny; k.k.).

czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu: 1) poważnego zastraszenia wielu osób, 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności, 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu⁴.

Zagrożeniem zaistnienia czynu mogącego doprowadzić do sytuacji kryzysowej, czyli „wpływającej negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującej znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków”⁵, będą – obok niebezpiecznych dla zdrowia i życia ludzi, a także dla ich mienia i środowiska zdarzeń o charakterze naturalnym, takich jak katastrofy naturalne – także zdarzenia spowodowane przez człowieka (w wyniku jego zamierzonej lub niezamierzonej działalności), a więc awarie techniczne⁶, inne zagrożenia miejscowe⁷ i masowe⁸ czy też klęski żywiołowe⁹. Istotne miejsce w katalogu tych zagrożeń mają także zagrożenia infrastruktury krytycznej – a więc „systemów oraz wchodzących w ich skład powiązanych ze sobą funkcjonalnie obiektów, w tym obiektów budowlanych, urzędzeń, instalacji, usług kluczowych dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służących zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicz-

---

⁴ Przepięstwo o charakterze terrorystycznym może być popełnione tylko z zamiarem kierunkowym, zatem jego specyfika polega na tym, że sprawca podejmuje czyn zabroniony z chęci osiągnięcia celu strategicznego (zamiar kierunkowy), jakim jest wywołanie powszechnego zagrożenia. Szczególnym dobrem chronionym jest w tym wypadku niezakłócone funkcjonowanie społeczne (przyp. aut. – J.G.).

⁵ Art. 3 ust. 1 Ustawy z dnia 26.04.2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.).

⁶ Art. 3 ust. 3 Ustawy z dnia 18.04.2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558 z późn. zm.).

⁷ Art. 2 ust. 3 Ustawy z dnia 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. 2009 Nr 178, poz. 1380).

⁸ *Instrukcja w sprawie zasad ewakuacji ludności, zwierząt i mienia na wypadek masowego zagrożenia*, Warszawa 2008, s. 3.

⁹ Art. 3 ust. 1 Ustawy z dnia 18.04.2002 r. o stanie klęski żywiołowej, op. cit.

nej, a także instytucji i przedsiębiorców”¹⁰ – i teleinformatycznej państwa, czyli „systemów i sieci teleinformatycznych eksploatowanych przez administrację rządową, organy władzy ustawodawczej, władzy sądowniczej, samorządu terytorialnego, a także strategiczne z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa podmioty gospodarcze (np. podmioty działające w obszarze telekomunikacji, energii, gazu, bankowości, a także podmioty o szczególnym znaczeniu dla obronności i bezpieczeństwa państwa oraz podmioty działające w obszarze ochrony zdrowia)”¹¹.

Zagrożenia spowodowane działalnością terrorystyczną są „wartością destrukcyjną, potencjalną przyczyną niepożądanego stanu”¹² oraz

zjawiskiem i procesem niebezpiecznym dla egzystencji, zdrowia i mienia ludzi, dla otoczenia przyrodniczego oraz infrastruktury gospodarczej i kulturalnej, groźnym dla żywotnych interesów i podstawowych wartości obywateli z danego terenu. (...) są przyczyną niebezpieczeństw realnych lub tylko potencjalnych, a w konsekwencji – brakiem bezpieczeństwa (ewentualnie tylko obniżenia poziomu bezpieczeństwa)¹³,

a ich kulminacją najczęściej jest „sytuacja niekorzystna, poważne załamanie, wzrost napięcia, nagłe i gwałtowne przesilenie, moment przełomu ku złemu lub lepszemu, punkt zwrotny do stanu normalnego lub innego stanu kryzysowego”¹⁴, który jednocześnie wiąże się z „trwałym zakłóceniem dzia-

¹⁰ Ustawa z dnia 26.04.2007 r. o zarządzaniu kryzysowym, op. cit. Tak rozumiana infrastruktura krytyczna obejmuje systemy: zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa, łączności, sieci teleinformatycznych, finansowe, zaopatrzenia w żywność, wodę, ochrony zdrowia, transportowe, ratownicze, zapewniające ciągłość działania administracji publicznej, produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych. Ponadto nie można wykluczyć zagrożenia samolotów oraz infrastruktury lotniczej, w szczególności lotnisk obsługujących loty międzynarodowe. W tym kontekście należy także zwrócić uwagę na zjawisko oślepienia pilotów światłem lasera. Choć w większości przypadków jest ono przejawem działań chuligańskich, może jednak przybrać charakter terrorystyczny.

¹¹ P. Pajorski, J. Piwowarski, *Ochrona obiektów. Zarys wybranych zagadnień*, Kraków 2013, s. 5–7.

¹² L.F. Korzeniowski, *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Warszawa 2012, s. 88.

¹³ S. Kwiatkowski, *Zarządzanie bezpieczeństwem w sytuacjach kryzysowych*, Pułtusk 2011, s. 16.

¹⁴ W. Kitler, *Istota zarządzania kryzysowego*, [w:] *System reagowania kryzysowego*, J. Gryz, W. Kitler (red.), Toruń 2007, s. 9–18.

jalności i realizacji celów, naruszeniem równowagi funkcjonowania, a nawet zagrożeniem istnienia”¹⁵ – o co głównie chodzi terrorystom.

ZAGROŻENIE TERRORYSTYCZNE PAŃSTWA A DZIAŁALNOŚĆ SŁUŻB

Mimo podwyższonego poziomu zagrożenia zamachami terrorystycznymi na świecie, w tym w części państw Europy Zachodniej, i zaangażowania Polski w działania w ramach międzynarodowych koalicji antyterrorystycznych zagrożenie terrorystyczne w RP od szeregu lat utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie. Polska pozostaje nadal celem rezerwowym ewentualnych zamachów terrorystycznych, jednak akcentowana przez islamskich terrorystów determinacja do przeprowadzania ataków w państwach Unii Europejskiej może wpłynąć negatywnie także na stan bezpieczeństwa w Polsce. Zagrożenie to wzmacnia geopolityczne położenie RP oraz uwarunkowania prawne wynikające z jej członkostwa w Unii Europejskiej, w tym przynależność do strefy Schengen, które sprawiają, że Polska dla obywateli państw o podwyższonym ryzyku ataku odgrywa nierzadko rolę kraju tranzytowego na drodze do zachodniej i północnej Europy, co może przyczynić się do spotęgowania zagrożeń związanych z działalnością terrorystyczną.

Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdzić należy, że w praktyce występuje wiele czynników wpływających na podniesienie poziomu ryzyka wystąpienia ataków terrorystycznych w RP. Wśród najważniejszych wymienić należy: udział Polski w misjach pokojowych (Irak, Afganistan), sojusz z USA, uczestnictwo w koalicji antyterrorystycznej, przynależność do NATO i Unii Europejskiej, częste powtarzanie przez media informacji na temat funkcjonowania w Polsce tajnych więzień, stałe docieranie do społeczności muzułmańskiej w Polsce przedstawicieli ortodoksyjnych organizacji islamskich, niejednokrotnie identyfikowanych jako sympatyzujące z ugrupowaniami ekstremistycznymi. Nie bez znaczenia jest też obecność w RP dużej liczby osób narodowości czeczeńskiej, które ze względów religijnych utożsamiają się z ideologią ugrupowań terrorystycznych (i popierają ją) i są uważane za najbardziej wartościowych weteranów doświadczonych na innych frontach dżihadu, co stwarza szczególne zagrożenie dla bezpieczeństwa Polski¹⁶.

¹⁵ K. Sienkiewicz-Małyjurek, F.R. Krynojewski, *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, Warszawa 2010, s. 22.

¹⁶ E. Szafrąńska, *Bezpieczeństwo państwa w kontekście zagrożeń terrorystycznych*, [w:] *Wojna z terroryzmem w XXI wieku*, B. Hołyst, K. Jałoszyński, A. Letkiewicz (red.),

Dużo bardziej realne wydają się jednak zagrożenia związane z możliwością wykorzystania terytorium Polski do działań o charakterze logistycznym i wspomagającym działalność terrorystyczną¹⁷. Jako czynniki, które w ocenie przywódców siatek terrorystycznych spod znaku Al-Kaidy mogą predestynować Polskę do odgrywania roli zaplecza logistycznego, wymienić można: tranzytowy charakter RP, członkostwo w Unii Europejskiej, dobrą infrastrukturę komunikacyjną, kompatybilny z zachodnim system bankowy, liberalną politykę wizową, duże zapotrzebowanie na zagraniczne inwestycje kapitałowe, łatwość zakupu broni i materiałów wybuchowych.

Z kolei z potencjalnymi (realnymi) zagrożeniami związanymi z działalnością terrorystyczną łączyć należy: traktowanie obszaru RP przez międzynarodowe organizacje terrorystyczne jako potencjalnego zaplecza wypadowego do działań w innych krajach, do zamachów na obiekty i obywatele państw z nią sprzymierzonych bądź sojusznicznych, wykorzystanie polskich instytucji finansowych przez międzynarodowe organizacje do prania pieniędzy, powiązanie przedstawicieli środowisk terrorystycznych ze światem przestępczym w Polsce i łączący się z tym ich udział w działaniach przestępczych, m.in. w handlu bronią, narkotykami, przemyśle ludzi itp.¹⁸. Poza tym – co istotne w kontekście potencjalnych zagrożeń dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa – ważną kwestią pozostaje problem napływu do Polski uchodźców z regionu Zatoki Perskiej, Afganistanu czy Pakistanu, wśród których znajdować się mogą przyszli terroryści. Dlatego też kontrola napływu do RP uchodźców z tych państw pozostaje jednym z priorytetowych zadań Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego¹⁹, realizowanych we współpracy z innymi służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne kraju. Biorąc jednak pod uwagę dynamikę rozwoju fundamentalizmu muzułmańskiego w Europie, spodziewać się należy w ciągu kilku najbliższych lat wzrostu liczby przyjazdów osób zwią-

---

Szczytno 2009, s. 155–162.

¹⁷ K. Liedel, P. Piasecka, *Jak przetrwać w dobie zagrożeń terrorystycznych. Elementy edukacji antyterrorystycznej*, Warszawa 2007, s. 131.

¹⁸ W. Michoń, R. Perek, P. Cichoń, *Postępowanie w przypadku uzyskania informacji o możliwości wystąpienia aktu o cechach terrorystycznych*, Katowice 2008, s. 35.

¹⁹ Ustawa z dnia 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (t.j. Dz. U. 2017, poz. 1920).

zanych z tą ideologią do Polski²⁰, a zatem i wzrostu zagrożeń związanych ze zdarzeniami o charakterze terrorystycznym²¹.

Ważnym czynnikiem, na który należy zwrócić uwagę ze względu na to, że w przyszłości może skutkować próbami podejmowania działalności terrorystycznej na terytorium Polski, jest fakt, że przebywają tu osoby z państw i regionów o podwyższonym ryzyku terrorystycznym. Zaznaczyć należy, że odnotowano przypadki angażowania się tych osób w różnego rodzaju działalność przestępczą, jak np. popełnianie przestępstw związanych z towarowym i osobowym ruchem granicznym, legalizowaniem pobytu cudzoziemców w Polsce, wytwarzaniem fałszywych dokumentów, pospolitymi przestępstwami kryminalnymi, a także przemytem i handlem narkotykami oraz pozyskiwaniem broni, amunicji i materiałów wybuchowych.

Zdarzają się również przypadki legalnego wjazdu na terytorium Polski osób, których rzeczywisty cel przyjazdu pozostaje niezgodny z deklarowanym (m.in. pod pretekstem udziału w szkoleniach, podjęcia nauki na polskich uczelniach, poddania się leczeniu czy też nawiązania współpracy biznesowej), a Polska jest w tym wypadku wykorzystywana jedynie jako kraj umożliwiający wjazd na obszar Unii Europejskiej. Odnotowano także incydentalne przypadki samowolnego porzucania przez żołnierzy afgańskich szkoleń organizowanych na terenie Polski.

Za szczególnie niebezpieczny w kontekście omawianego zjawiska uznać należy proceder wyjazdów zradykalizowanych obywateli Unii Europejskiej, często pochodzących z rejonów objętych konfliktami zbrojnymi, celem wzięcia udziału w walkach po stronie bojowników islamskich w charakterze tzw. zagranicznych bojowników (*foreign fighters*) lub w celu podjęcia szkolenia terrorystycznego. Powrót takich osób do krajów po-

²⁰ W. Michoń, R. Perek, P. Cichoń, *Postępowanie...*, op. cit., s. 41–43.

²¹ Do zwiększenia zdolności operacyjnych islamskich organizacji terrorystycznych, podobnie jak w latach ubiegłych, przyczyniała się destabilizacja struktur państwowych w krajach Afryki Północnej, w szczególności w Libii, i na Bliskim Wschodzie (w Syrii i Iraku) oraz będąca konsekwencją sytuacji w tych regionach nielegalna migracja ich mieszkańców do krajów Europy. Mimo że na przestrzeni ostatnich lat nie odnotowano w Polsce wzmożonego napływu cudzoziemców zagrożenie dla krajów UE, w tym potencjalnie dla Polski, stanowi stały napływ nielegalnych imigrantów, w szczególności właśnie z Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej, spośród których mogą znajdować się bojownicy próbujący przeniknąć do Europy w celu przeprowadzenia zamachu terrorystycznego. Wyzwanie dla służb stanowi w tym kontekście wzrost liczby przypadków posługiwania się przez takie osoby sfałszowanymi dokumentami podróży.

chodzenia, z uwagi na ich radykalne poglądy i zdobyte doświadczenie bojowe, stanowi realne zagrożenie przeprowadzenia ataku terrorystycznego w Europie. Problem ten dotyczy kilkutyśięcnej grupy obywateli Unii Europejskiej (w szczególności z Francji, Wielkiej Brytanii i Niemiec, a także niektórych Polaków). Poziom zainteresowania obywateli Polski strefą konfliktu na Bliskim Wschodzie był niewielki. Organizacjami, które przyciągają większość zradykalizowanych obywateli RP, są tzw. Państwo Islamskie, jak i wrogi mu ugrupowania militarne, głównie kurdyjskie.

Należy także zwrócić uwagę na zjawisko tzw. *solo / lone wolf terrorism*, czyli ataków terrorystycznych przeprowadzanych przez pojedyncze osoby niezwiązane z grupami terrorystycznymi. Aktywność tych osób jest bardzo trudna do wykrycia. Mogą one dokonać ataku w nieprzewidzianym czasie i miejscu. Tego rodzaju sprawcy wykorzystują m.in. improwizowane ładunki wybuchowe skonstruowane z materiałów ogólnodostępnych, które mogą nabyć na terenie innych krajów niż miejsca przeprowadzenia zamachów, co w znaczny sposób utrudnia ich wykrycie. Szczególne zagrożenie w omawianym zakresie powstaje ze strony zradykalizowanych konwertytów²². Należy jednak zaznaczyć, że motywacje działań podejmowanych przez tego rodzaju osoby mogą mieć zarówno charakter religijny, jak i polityczny czy będący skutkiem niechęci wobec określonych osób lub środowisk²³.

Groźne dla Polski może być również zagrożenie terroryzmem związanym z wykorzystaniem broni masowego rażenia. W związku z tym konieczne są działania zapobiegające proliferacji tego rodzaju broni i przygotowanie do reagowania na ewentualne zamachy z jej użyciem oraz usuwania ich skutków.

²² Źródłem radykalizacji poza zmianą wyznania religijnego mogą być także bezpośrednie kontakty nawiązywane w kraju z osobami o skrajnych poglądach, będącymi w rzeczywistości członkami ugrupowań ekstremistycznych bądź organizacji terrorystycznych. Do radykalizacji przyczyniać może się także Internet, który wykorzystywany jest do upowszechnienia skrajnej ideologii, pozyskiwania zwolenników czy prowadzenia instruktażu w zakresie podejmowania indywidualnych aktów terroru, a także dokonywania nielegalnego transferu środków finansowych na działalność terrorystyczną. Internet stanowi także dla terrorystów źródło wiedzy na temat konstruowania ładunków wybuchowych i pozyskiwania komponentów (tzw. *open source terrorism*).

²³ Impulsem do dokonania ewentualnego ataku może stać się także frustracja związana np. z wykluczeniem społecznym, pogarszającą się sytuacją ekonomiczną lub zaburzenia psychiczne zamachowca.

Celem ataku terrorystycznego mogą stać się także siedziby organów państwowych i infrastruktura wojskowa. Zamach na tego rodzaju obiekty mógłby doprowadzić do zakłócenia ciągłości działania administracji państwowej, a także wywołać negatywne skutki polityczne i społeczne. Organizacje terrorystyczne podejmują również działania w Internecie, obejmujące między innymi ataki na systemy informatyczne administracji rządowej.

Dużym zagrożeniem o charakterze terrorystycznym może być przenikanie się działalności organizacji terrorystycznych i zorganizowanych grup przestępczych w Polsce, które polegać może m.in. na pozyskiwaniu i transferowaniu przez grupy przestępcze środków finansowych na działalność terrorystyczną czy też na współpracy w zakresie nielegalnego obrotu bronią i materiałami wybuchowymi. Obecnie zagrożenie to ma wyłącznie charakter potencjalny.

Szczególnego rodzaju zagrożenia występują w przypadkach związanych z organizacją na terytorium Polski istotnych wydarzeń międzynarodowych, które mogą znaleźć się w kręgu zainteresowań organizacji terrorystycznych.

Na przestrzeni ostatnich lat wystąpiły czynniki mające istotne znaczenie dla bieżącej oceny zagrożenia terrorystycznego w Polsce. Najważniejszym z nich była organizacja turnieju finałowego UEFA EURO 2012, która spowodowała zwiększone zainteresowanie Polską ze strony światowych mediów, a tym samym możliwość znalezienia się RP w obszarze zainteresowania organizacji terrorystycznych lub ekstremistów. Większość odnotowanych podczas trwania EURO 2012 zdarzeń naruszających bezpieczeństwo i porządek publiczny miała charakter chuligański. Na uwagę zasługuje jednak fakt, że podczas turnieju po raz pierwszy na terytorium RP podniesiono poziom zagrożenia terrorystycznego, wprowadzając stopień alarmowy „Alfa”. Miało to związek z ujawnieniem na rzece Bug, na odcinku granicy państwowej z Republiką Białorusi, tratwy z pakunkiem zawierającym m.in. elementy umożliwiające skonstruowanie urządzenia wybuchowego. W efekcie podjętych działań nie stwierdzono jednak realnego zagrożenia terrorystycznego, w związku z czym stopień alarmowy „Alfa” został odwołany 1 lipca 2012 roku. W tym samym roku zatrzymano także dwóch obywateli RP, których działalność mogła stanowić potencjalne zagrożenie terrorystyczne, tj. osobę podejrzaną o planowanie przeprowadzenia zamachu z wykorzystaniem materiałów wybuchowych

na budynek parlamentu²⁴ oraz osobę, której postawiono zarzuty związane z publicznym prezentowaniem treści mogących ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Inne odnotowane w tym czasie w Polsce akty terroru miały zdecydowanie lokalny charakter i związane były z działalnością kryminalną, a nie terrorystyczną (np. detonacja ładunku pod samochodem osobowym w ramach porachunków, wrzucenie granatu na prywatną posesję czy zdetonowanie granatu w trakcie awantury)²⁵.

Podobnej rangi zagrożenia terrorystyczne wystąpiły w Polsce w 2016 roku. Na podstawie przepisów Ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych²⁶ trzykrotnie wprowadzono wówczas stopień alarmowy w związku z organizacją szczytu NATO i Światowych Dni Młodzieży w lipcu 2016 roku. Podczas szczytu NATO wprowadzono pierwszy stopień alarmowy („Alfa”), który obowiązywał na obszarze miasta stołecznego Warszawy. Stopień alarmowy „Alfa” wprowadzono także podczas Światowych Dni Młodzieży – tym razem na całym terytorium państwa. Dodatkowo w związku z zagrożeniami dla cyberprzestrzeni RP podczas Światowych Dni Młodzieży wprowadzony został drugi stopień alarmowy CRP (BRAVO-CRP)²⁷.

²⁴ Brunon K. (45-letni pracownik Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie) przygotowywał zamach na prezydenta, rząd i parlamentarzystów. Według ustaleń ABW i prokuratury męzczyzna, zatrzymany 9 listopada 2012 roku, zamierzał zdetonować (w trakcie obchodów Dnia Niepodległości planowanych na 11 listopada) w pobliżu Sejmu 4 tony materiałów wybuchowych umieszczonych w samochodzie. Do eksplozji miało dojść podczas posiedzenia z udziałem prezydenta, premiera i ministrów, w trakcie rozpatrywania w Sejmie projektu budżetu. Według prokuratury Brunonem K. powodowały motywacje nacjonalistyczne, ksenofobiczne i antysemickie. Niedoszły zamachowiec werbował do swojej akcji kolejne osoby. W trakcie przeszukania w kilkudziesięciu miejscach w kraju odnaleziono m.in. materiały wybuchowe, zapalniki, piloty do zdalnego inicjowania wybuchu, kilkanaście sztuk broni palnej i amunicję, kamizelki kuloodporne, hełmy, stroje maskujące, sfalszowane tablice rejestracyjne oraz książki o tematyce pirotechnicznej. Zob. *Kulisy zatrzymania Brunona K.*, „Onet Wiadomości”, 21.11.2012, <http://wiadomosci.onet.pl/kraj/kulisy-zatrzymania-brunona-k/td560> (dostęp: 25.10.2013).

²⁵ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2012 r.*, Warszawa 2013, s. 317–318.

²⁶ Dz. U. 2016, poz. 904 z późn. zm.

²⁷ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2016 r.*, Warszawa 2017, s. 273. Drugi stopień alarmowy można wprowadzić w przypadku zaistnienia zwiększonego i przewidywalnego zagrożenia wystąpienia

Jak dowodzi praktyka, zagrożenia te nie są wyłącznie potencjalne, są także realne – od lat, o czym już wspomniano, obserwuje się w Polsce zjawisko transferu środków finansowych na działalność terrorystyczną w innych krajach lub pozyskiwania środków finansowych na tego rodzaju działalność czy podejmowania prób budowy zaplecza logistycznego do prowadzenia zamachów w innych krajach europejskich. Konieczność pozyskiwania środków na działalność organizacji terrorystycznych jest istotnym elementem, jak się okazuje, agresywnej ekspansji terrorystów – szczególnie w cyberprzestrzeni (a konkretnie w bankowości elektronicznej)²⁸ – w tym kontekście należy wspomnieć o dokonanej przez ABW w 2016 roku identyfikacji 18 osób przeprowadzających transakcje finansowe noszące znamiona finansowania terroryzmu)²⁹, ale finansowanie osób bądź organizacji o charakterze terrorystycznym może przybierać różne – często też te o tradycyjnym charakterze – formy, od ściągania haraczy, przez darowizny od osób fizycznych, zagranicznych organizacji ekstremistycznych bądź organizacji tzw. sektora non profit, po przypadki kooperacji ze zorganizowanymi grupami przestępczymi. Przenikanie się działalności organizacji terrorystycznych i zorganizowanych grup przestępczych (zajmujących się szeroko rozumianą działalnością kryminalną, narkotykową i gospodarczą) ma w Polsce charakter potencjalny. Jednak tego rodzaju współpraca, w szczególności w zakresie przemytu osób i zalegalizo-

---

zdarzenia o charakterze terrorystycznym, lecz konkretny cel ataku nie został zidentyfikowany

²⁸ J. Gąsiorowski, P. Podsiedlik, *Przestępstwa w bankowości elektronicznej w Polsce. Próba oceny z perspektywy prawno-kryminalistycznej*, Dąbrowa Górnicza 2015. Zob. także: idem, *Managing security in electronic banking: legal and organisational aspects*, „Forum Scientiae Oeconomia” 2016, Vol. 4, Special Issue No. 1, s. 123–135.

²⁹ Cyberprzestrzeń jest obecnie istotną sferą działalności terrorystycznej. Może być ona – obok nielegalnego transferu środków finansowych na działalność terrorystyczną – wykorzystywana przez organizacje terrorystyczne do prowadzenia bezpośrednich ataków, np. na serwery rządowe w celu uniemożliwienia ich funkcjonowania, dezinformacji czy pozyskiwania danych, a także może być środkiem do upowszechnienia radykalnej ideologii, pozyskiwania zwolenników czy prowadzenia instruktażu w zakresie podejmowania indywidualnych aktów terroru – szerzej patrz: J. Gąsiorowski, *Cyberterroryzm – zagrożenie nowej generacji*, [w:] *Edukacja dla bezpieczeństwa. Charakterystyka współczesnych zagrożeń terrorystycznych*, B. Bączkiewicz, M. Ilnicki, M. Szulca (red.), Poznań 2017, s. 347–379. Zob. także: idem, *Kosmos a cyberprzestępczość – realne zagrożenie w sferze bezpieczeństwa i obronności*, [w:] *Ziemia i Kosmos w perspektywie bezpieczeństwa. Wyzwania, szanse i zagrożenia*, M. Cieślarczyk, M. Fałdowska, A. Filipek (red.), Siedlce 2017, s. 151–189.

wania ich pobytu, pozyskiwania dokumentów podróży, nielegalnej broni, amunicji oraz materiałów wybuchowych i prekursorów do ich produkcji, a także zdobywania środków finansowych i ich transferu, może znaleźć się w przeszłości w polu zainteresowania organizacji terrorystycznych³⁰.

Oddzielną kategorią zdarzeń, które wprawdzie nie stanowią bezpośrednio incydentów terrorystycznych, ale mogą wywołać mylne przekonanie o występowaniu takiego rodzaju niebezpieczeństwa, dlatego należy je zasygnalizować ze względu na szerokie występowanie na terytorium Polski, są zawiadomienia o nieistniejącym zagrożeniu o charakterze terrorystycznym (fałszywe alarmy bombowe) lub przesyłanie, głównie do siedzib instytucji państwowych, podejrzanych przesyłek zawierających materiały przypominające niebezpieczne substancje lub atrapy ładunków wybuchowych. Celem działających w ten sposób sprawców jest wywołanie reakcji właściwych służb i doprowadzenie do zakłócenia funkcjonowania organów państwa. Skutkiem takich działań może być jednak także zagrożenie dla życia i zdrowia osób, związane z koniecznością ewakuacji obiektów, w szczególności w przypadkach, gdy fałszywe alarmy dotyczą szpitali.

Powyzsze zagrożenia są stale monitorowane przez właściwe służby, do których obowiązków należy przeciwdziałać zagrożeniom terrorystycznym oraz zwalczać je, podobnie jak przestępczość, w tym zorganizowaną, często o wyraźnie akcentowanym zabarwieniu terrorystycznym. Współdziałania grup terrorystycznych i przestępczych nie da się bowiem wykluczyć.

Do formacji państwowych, jako podmioty wiodące w zakresie walki z terroryzmem i ochrony przed nim, zaliczyć należy Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Prokuraturę Krajową³¹. Obok wymienionych instytucji ważną rolę, choć ograniczoną do ściśle określonych ustawowo, węższych działań, odgrywają także Policja (na której w aspekcie prawno-organizacyjnym ciąży nie mniejszy ustawowy obowiązek działań³²), Cen-

³⁰ Związki między tymi grupami mogą mieć charakter współpracy lub podporządkowania. Najczęściej jednak organizacje terrorystyczne same zajmują się przestępczością kryminalną dla sfinansowania własnych działań. W ten sposób ideologia współczesnych terrorystów przeplata się z przestępczością, prowadzoną najczęściej na wielką skalę. Zob. K. Izak, M. Kluczyński, *Handel narkotykami jako źródło finansowania terroryzmu*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 10 (6), s. 39.

³¹ Ustawa z dnia 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. 2017, poz. 1767 z późn. zm.).

³² Ustawa z dnia 6.04.1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. 2017, poz. 2067).

tralne Biuro Antykorupcyjne, Służba Kontrwywiadu Wojskowego, Żandarmeria Wojskowa, Służba Ochrony Państwa, Straż Graniczna, Służba Więzienna, straże gminne, Straż Ochrony Kolei, Straż Leśna, Straż Łowiecka i przede wszystkim Państwowa Straż Pożarna (i Ochotnicze Straże Pożarne) oraz państwowe służby ratowniczo-medyczne, a więc instytucje wchodzące w struktury Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. Istotne znaczenie w tym systemie przypisać należy także komercyjnym podmiotom ochrony osób i mienia. Wszystkie te formacje – w różnych, zależnych od danej sytuacji kryzysowej konfiguracjach – realizują określone przez właściwe dla nich ustawy zadania z zakresu reagowania kryzysowego, a więc z szeroko rozumianego zakresu ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego. Niektóre z nich koncentrują się jedynie na zapewnieniu porządku publicznego (np. straże gminne), niektóre mają za zadanie ochronę bezpieczeństwa publicznego (np. ABW), część zaś formacji wykonuje swoje zadania w odniesieniu do określonych grup osób (SOP) lub miejsc (SOK).

Instytucje państwowe, jak ABW, Policja itp., aby realizować nałożone na nie zadania, inicjują i organizują szereg przedsięwzięć zapewniających ochronę antyterrorystyczną. W tym celu wykorzystują najnowocześniejsze rozwiązania proceduralno-techniczne, które w różnych konfiguracjach realizowane są w ramach czynności o różnym charakterze (zob. tabela 1).

TABELA 1. RODZAJE I ZAKRES DZIAŁAŃ WYKRYWCZYCH ORGANÓW ŚCIGANIA

Rodzaj czynności	Zakres czynności
Czynności procesowe	Np. wszczęcie postępowania, wniesienie aktu oskarżenia itd., a więc czynności określone w ustawach o charakterze procesowym, jak Kodeks postępowania karnego ³³ , oraz w szeregu innych ustaw, w których również zawarto normy o charakterze proceduralnym.
Czynności procesowo-kryminalistyczne	Opisane w ustawach karnoprosesowych i wypracowane przez kryminalistykę czynności dowodowe, jak np. oględziny, przesłuchanie, przeszukanie.

³³ Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 2017, poz. 1904).

Czynności pozaprosesowe	Czynności operacyjno-kryminalistyczne ³⁴ (inaczej: operacyjno-rozpoznawcze lub praca operacyjna), jak rozpoznanie środowisk kryminalnych i ich dezintegracja, inwigilacja, rozpytywanie, obserwacja, które w codziennej praktyce realizowane są przez służby kryminalne organów ścigania i pion operacyjno-rozpoznawczy służb specjalnych.
-------------------------	---

Źródło: opracowanie własne.

Z prawnego-materialnego oraz procesowego punktu widzenia najistotniejsze znaczenie przypisać należy czynnościom o charakterze procesowym, a zatem wykonywanym w ramach postępowań karnych prowadzonych przez ustawowo upoważnione służby państwowe, których zadaniem jest zebrać materiał dowodowy świadczący o winie sprawcy. Z doświadczenia wynika jednak, iż działania te często nie pozwalają pozyskać pełnego i wartościowego materiału dowodowego, w związku z czym wymagają pogłębienia. Możliwość taką dają dopuszczone do realizacji czynności mieszczące się w ramach prawa policyjnego, a więc kryminalistyczne działania taktyczno-techniczne cechujące się poufnością. Wynikają one z szerokiego wachlarza uprawnień wchodzących w strukturę działań pozaprosesowych, czyli czynności operacyjno-rozpoznawczych umożliwiających zbieranie poufnych danych o osobach i zdarzeniach mających charakter zagrożenia terrorystycznego.

Czynności te mogą prowadzić wyłącznie ustawowo upoważnione służby państwowe, gdyż są one z reguły „niejawnymi działaniami organów ścigania, realizowanymi w celach informacyjnych, prewencyjnych, wykrywczych lub dowodowych (a w przypadku służb wywiadowczych

³⁴ Czynności operacyjno-kryminalistyczne to „system pisemnie dokumentowanych, niejawnych, nieprocesowych przedsięwzięć organów policyjnych, opartych na prawie i wiedzy kryminalistycznej oraz ogólnie regulowanych wewnątrznymi przepisami służbowymi, służącymi rozpoznaniu środowisk kryminalnych i ich ewentualnej dezintegracji, a zwłaszcza zmierzających – przy wykorzystaniu taktyki i techniki kryminalistycznej – do wykrycia przestępstw i potencjalnych sprawców oraz przedmiotowego i taktycznego ukierunkowania czynności procesowych, a także podjęcia działań prewencyjnych i profilaktycznych” – zob. M. Kulicki, V. Kwiatkowska-Darul, L. Stępka, *Kryminalistyka. Wybrane problemy teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2005, s. 71.

mających ponadto znaczenie polityczne, militarne lub gospodarcze)³⁵, a zatem są zespołem przedsięwzięć jawnych i niejawnych, które – mimo że niejednokrotnie głęboko ingerują w sferę prywatności (praw i wolności) ludzi³⁶ – prowadzi się w celu rozpoznania i wykrywania przestępstw oraz zapobiegania im, odnajdywania osób ukrywających się przed organami ścigania i wymiarem sprawiedliwości oraz osób zaginionych, jeżeli występuje uzasadnione podejrzenie, że ich zaginięcie jest wynikiem przestępstwa lub aktu terrorystycznego (czy też zagrożenia o tym charakterze), a także w celu odnajdywania rzeczy utraconych w wyniku przestępstwa lub mających związek z przestępstwem oraz ustalenia tożsamości osób i zwłok w przypadku uzasadnionego podejrzenia działania przestępczego.

Istotą działań operacyjno-rozpoznawczych³⁷ jest zdobywanie informacji o zdarzeniach, środowiskach i osobach oraz dowodach przestępstwa, jak też prowadzenie działań wykrywczych i zapobiegawczych, które realizuje się przy pomocy szeregu form i metod operacyjnych. Można wśród nich wymienić mniej lub bardziej złożone formy, takie jak wywiad, obserwację, kontrolę korespondencji, prowokację policyjną (zakup kontrolowany), działanie pod przykryciem czy legalizację oraz współpracę z osobowymi źródłami informacji (tajnymi współpracownikami, agenturą). W praktyce wykorzystuje się także metody o wysokim stopniu złożoności, jak operacje specjalne, wśród których wymienić można kombinacje i gry operacyjne (z wykorzystaniem obiektów specjalnych). Przy wykonywaniu ww. czynności korzysta się często ze środków technicznych, a więc wszelkich urządzeń służących do: podsłuchów rozmów telefonicznych, podsłuchów i podglądów pomieszczeń i osób, podsłuchów technicznych środków łączności przewodowej i radiowej, nadzoru elektronicznego osób, miejsc i przedmiotów oraz środków transportu, nadzoru elektronicznego środków łączności przewodowej i radiowej. Czynności te prowadzić można

³⁵ J. Konieczny, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze*, [w:] *Kryminalistyka*, J. Widacki (red.), Warszawa 2008, s. 125.

³⁶ J. Gąsiorowski, *Praca operacyjno-rozpoznawcza Policji a prawa i wolności obywatela*, [w:] *Wolność – bezpieczeństwo – obywatel. Studium administracyjnoprawne*, S.M. Grochalski (red.), Dąbrowa Górnicza 2015, s. 60–87.

³⁷ Szerzej zob.: idem, *Polish Police in the common public safety and order assurances system*, „Forum Scientiae Oeconomia” 2014, Vol. 2, No. 2, s. 49–74. Zob. także: idem, *Praca operacyjno-rozpoznawcza Policji...*, op. cit.; idem, *Security of the individual and operational and investigative work of the police*, [w:] *The safety of the individual and of the group in private and public law – a collection of studies*, K. Flaga-Gieruszyńska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz (red.), Gorzów Wielkopolski 2015, s. 109–129.

przed wszczęciem postępowania przygotowawczego, w czasie jego trwania oraz po zakończeniu. Policja w trakcie wykonywania tych zadań ma możliwość, a nawet obowiązek współpracować z instytucjami państwowymi i samorządowymi powołanymi do utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego czy instytucjami funkcjonującymi w sferze zarządzania kryzysowego, działającymi w ramach własnych ustawowych kompetencji. Policja współpracuje także z jednostkami samorządu terytorialnego i pozainstytucjonalnymi koncesjonowanymi przedsiębiorstwami komercyjnie zajmującymi się ochroną osób i mienia oraz usługami detektywistycznymi. Przedsiębiorstwa te zostały także wyposażone – choć w ograniczonym zakresie – w prawo stosowania środków ingerujących w sferę praw i wolności obywatelskich na podstawie ustawowych uprawnień oraz obowiązków wynikających z powszechnie obowiązujących przepisów prawa. Istotnym elementem tej działalności jest współpraca na gruncie międzynarodowym z policjami innych państw, organizacjami międzynarodowymi oraz organami i instytucjami Unii Europejskiej na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów regulujących kwestię współpracy.

Czynności te przybierają formę różnorodnych działań o charakterze procesowym i pozaprocessowym, które można różnie sklasyfikować (zob. tabela 2).

TABELA 2. RODZAJE I ZAKRES CZYNNOŚCI O CHARAKTERZE PROCESOWYM I POZAPROCESOWYM

Rodzaj czynności	Zakres czynności
Czynności procesowe niekryminalistyczne	Decyzje organów procesowych i uprawnienia stron do składania środków odwoławczych (np. wszczęcie postępowania, wniesienie aktu oskarżenia, wydanie orzeczenia, wniesienie apelacji).
Czynności procesowo-kryminalistyczne	Czynności dowodowe organów ścigania, ale także środek przymusu (np. przesłuchanie, oględziny, przeszukanie, zatrzymanie osoby poszukiwanej, zlecenie ekspertyzy, użycie psa tropiącego w związku z przestępstwem).

Czynności kryminalistyczne	Działania biegłych (ekspertów, konsultantów), ale także czynności funkcjonariuszy służb policyjnych i specjalnych prowadzących odpowiednie zbiory kryminalistyczne (ekspertyzy kryminalistyczne i prowadzenie kryminalistycznych baz danych).
Czynności operacyjno-kryminalistyczne	Czynności operacyjno-rozpoznawcze (m.in. rozpoznanie środowisk kryminalnych i ich dezintegracja, inwigilacja, pościg, rozpytywanie, obserwacja związana z czynnością procesowo-kryminalistyczną).

Źródło: opracowanie własne.

Działania te obejmują szereg interdyscyplinarnych przedsięwzięć, które charakteryzują się kilkoma istotnymi z prawno-kryminalistycznego (operacyjnego) punktu widzenia cechami. Chodzi tu o ich zróżnicowany charakter, a więc powiązanie ze sobą działań jednostkowych i/lub złożonych taktycznych metod i zasad postępowania z technicznymi środkami i sposobami ich realizacji, przez co łączą one w sobie czynności procesowe z czynnościami pozaprocesowymi. Ponadto przedsięwzięcia te charakteryzują się wielością działań taktyczno-technicznych o niejednorodnym charakterze i ich powiązaniem, wzajemnym uzupełnianiem i podporządkowaniem wspólnemu celowi, którym jest zebranie maksymalnej ilości informacji o badanym zdarzeniu i sprawcy w możliwie jak najkrótszym czasie oraz przy jak najmniejszym nakładzie sił i środków.

Wynikiem tych działań jest przede wszystkim profesjonalne rozpoznanie zagrożeń i przeciwdziałanie im oraz ściganie sprawców ewentualnych zamachów terrorystycznych.

ZAGROŻENIE TERRORYSTYCZNE PAŃSTWA W UJĘCIU STATYSTYCZNYM

Aby ocenić stopień (skalę i dynamikę zjawiska) zagrożenia terrorystycznego państwa, należy dokonać analizy dostępnych danych statystycznych na ten temat, które zawierają niezbędne informacje odnoszące się do liczby prowadzonych przez odpowiednie służby postępowań przygotowawczych i osób podejrzanych o przestępczą (terrorystyczną) działalność, w tym osób, którym przedstawiono zarzuty za poszczególne przestępstwa o charakterze

terrorystycznym. Dane te zawarte były w raportach o stanie bezpieczeństwa w Polsce, obejmujących lata 2010–2016, publikowanych przez MSWiA w latach 2011–2017³⁸.

Autor zdecydował się na analizę wskazanego okresu, ponieważ był to czas, gdy na bezpieczeństwo Unii Europejskiej oraz Polski duży wpływ wywierały procesy zachodzące we współczesnym globalnym środowisku bezpieczeństwa, charakteryzujące się dużą dynamiką i złożonością oraz występowaniem powszechnych zagrożeń terrorystycznych, w których zwalczaniu Polska aktywnie uczestniczyła na forum międzynarodowym. Względy te oraz organizacja przez Polskę wielu imprez o charakterze politycznym, gospodarczym i społeczno-kulturowym (np. EURO 2012) powodowały występowanie dodatkowych czynników sprzyjających ewentualnej aktywności terrorystów na obszarze Polski. Realność tego typu zagrożeń wzrastała z uwagi na wiążący się ze wspomnianymi wydarzeniami duży napływ do Polski cudzoziemców, a zatem i możliwość przenikania do RP członków organizacji międzynarodowych i wykorzystywania terytorium Polski w celach tranzytowych bądź do działań o charakterze logistycznym i wspomagającym.

Zagrożenia przestępczością o charakterze terrorystycznym w świetle przepisów Kodeksu karnego

W Polsce w zakresie rozpoznania zagrożeń terrorystycznych i przeciwdziałania im oraz ścigania sprawców ewentualnych zamachów wiodącą rolę odgrywa Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Liczba śledztw prowadzonych przez tę instytucję w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstw o charakterze terrorystycznym pozostawała na przestrzeni lat 2010–2016 niewielka. Z dostępnych danych wynika, że w okresie tym przeprowadzono łącznie 44 postępowania przygotowawcze (tylko w formie śledztw), a łączna liczba osób podejrzanych (z uwzględnieniem śledztw wszczętych w latach wcześniejszych) wyniosła 23 osoby, przy czym zarzuty w tym okresie przedstawiono 14 podejrzanym (zob. tabela 3).

³⁸ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji: *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2010 r.*, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2011 r.*, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2012 r.*, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2013 r.*, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2014 r.*, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2015 r.*, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2016 r.*, Warszawa 2011–2017.

TABELA 3. LICZBA ŚLEDZTW PROWADZONYCH W LATACH 2010–2016 PRZEZ ABW ORAZ OSÓB PODEJRZANYCH O DZIAŁALNOŚĆ TERRORYSTYCZNĄ I PODEJRZANYCH, KTÓRYM PRZEDSTAWIONO ZARZUTY

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem
Liczba prowadzonych śledztw	4	5	3	7	5	8	12	44
Liczba osób podejrzanych (z uwzględnieniem śledztw wszczętych w latach wcześniejszych)	–	1	3	3	–	6	10	23
Liczba podejrzanych, którym przedstawiono zarzuty	–	1	2	1	–	6	4	14

Źródło: opracowanie na podstawie raportów o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2010–2016, publikowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2011–2017.

Dokonując analizy danych dotyczących 44 prowadzonych przez ABW postępowań przygotowawczych, stwierdzić należy, że w okresie tym widoczne jest zróżnicowanie prowadzonych śledztw – w latach 2010–2013 wystąpiła wyraźna fluktuacja liczby wszczynanych postępowań, a od 2014 do 2016 roku utrzymywała się tendencja wzrostowa o stałym charakterze.

Interesująco prezentuje się statystyka przestępstw o charakterze terrorystycznym, w sprawach których ABW wszczyniała postępowania karne. Podstawą wszczęcia 44 postępowań karnych w badanym okresie było 8 kwalifikowanych czynów zabronionych, wyczerpujących znamiona czynów o charakterze terrorystycznym, określonych w Kodeksie karnym.

Strukturę przestępstw o charakterze terrorystycznym prezentuje tabela nr 4.

TABELA 4. LICZBA ŚLEDZTW PROWADZONYCH PRZEZ ABW W LATACH 2010–2016 W ZWIĄZKU Z PODEJRZENIEM POPEŁNIENIA POSZCZEGÓLNYCH PRZESTĘPSTW O CHARAKTERZE TERRORYSTYCZNYM

Kwalifikacja prawna czynu \ rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem
Art. 126a k.k. (publiczne nawoływanie do popełnienia m.in. przestępstw o charakterze terrorystycznym)	-	-	-	1	-	-	-	1
Art. 163 k.k. (sprowadzenie zdarzenia, które zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach) ³⁹	-	1	1	-	-	-	-	2
Art. 166 k.k. (przejęcie kontroli nad statkiem wodnym lub powietrznym)	-	1	-	-	-	1	1	3
Art. 168 k.k. (przygotowanie do niektórych przestępstw przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, które mogą mieć także charakter terrorystyczny)	-	-	1	2	-	-	2	5
Art. 189 k.k. (pozbawienie wolności człowieka)	4	3	1	3	3	2	1	17
Art. 252 k.k. (wzięcie lub przetrzymywanie zakładnika w celu zmuszenia organu lub osób do określonego zachowania)	-	-	-	-	1	2	1	4

³⁹ Zgodnie z art. 115 § 6 k.k. „mieniem wielkiej wartości jest mienie, którego wartość w czasie popełnienia czynu zabronionego przekracza 1 000 000 złotych”.

Art. 255a k.k. (prezentowanie treści mogących ułatwić popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub uczestniczenie w szkoleniu mogącym umożliwić popełnienie takiego przestępstwa)	-	-	-	-	-	-	2	2
Art. 258 § 2 i 4 k.k. (udział w zorganizowanej grupie albo związku, który ma charakter zbrojny [§ 2] albo którego celem jest popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym [§ 4])	-	-	-	1	1	3	5	10
Razem	4	5	3	7	5	8	12	44

Źródło: opracowanie na podstawie raportów o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2010–2016, publikowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2011–2017.

Jak wynika z powyższych danych, liczba śledztw wszczętych z powodu popełnienia poszczególnych przestępstw o charakterze terrorystycznym na przestrzeni omawianego okresu jest zróżnicowana – od 1 postępowania w sprawie publicznego nawoływania do popełnienia tego rodzaju przestępstwa (co stanowi 2,27% łącznej liczby prowadzonych postępowań) do 17 postępowań w sprawie pozbawienia człowieka wolności (38,64% wszystkich wszczętych śledztw). Przestępstwa penalizowane w art. 189 k.k. były zatem najczęstszą przyczyną wszczęcia śledztw.

Łączna liczba osób, którym w latach 2010–2016 przedstawiono zarzuty za poszczególne przestępstwa o charakterze terrorystycznym, prezentowana jest w tabeli nr 5.

Dane pokazują, że na 44 postępowania karne wszczęte w sprawach o przestępstwa o charakterze terrorystycznym (zob. tabela 4) łącznie zarzuty przedstawiono 14 osobom (zob. tabela 5). Zaznaczyć należy, że we wszczętych postępowaniach podejrzewano o tego typu działalność 23 osoby (zob. tabela nr 3).

TABELA 5. LICZBA OSÓB, KTÓRYM W LATACH 2010–2016 PRZEDSTAWIONO ZARZUTY ZA POSZCZEGÓLNE PRZESTĘPSTWA O CHARAKTERZE TERRORYSTYCZNYM

Kwalifikacja prawna czynu \ rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem
Art. 163 k.k. (sprowadzenie zdarzenia, które zagraża życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich roz- miarach)	–	1	1	–	–	–	–	2
Art. 168 k.k. (przygotowanie do niektórych przestępstw przeciwko bezpieczeństwu publicznemu, które mogą mieć także charakter terro- rystyczny)	–	–	–	1	–	–	–	1
Art. 224a k.k. (wywieranie wpływu na czynności urzędowe or- ganów państwowych)	–	–	–	–	–	–	1	1
Art. 258 § 2 k.k. (udział w zorganizowanej grupie albo związku, który ma charakter zbrojny)	–	–	1	–	–	6	3	10
Razem	–	1	2	1	–	6	4	14

Źródło: opracowanie na podstawie raportów o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2010–2016, publikowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2011–2017.

Największej liczbie osób postawiono zarzuty z art. 258 § 2 k.k. (łącznie 10 osobom, co stanowi 71,43% ogólnej liczby osób, którym postawiono zarzuty za przestępstwa o charakterze terrorystycznym). Widoczny jest tu brak zarzutów z art. 258 § 4 k.k., również mówiącego o udziale w zorganizowanej grupie albo związku o charakterze zbrojnym, jednak takim, którego jasno sprecyzowanym celem jest popełnienie przestępstwa o znamionach terrorystycznych.

Jak już uprzednio sygnalizowano, obok czynów kwalifikowanych jako przestępstwa o charakterze terrorystycznym, spenalizowanych w Kodeksie karnym, wyróżnić należy jeszcze inne (w zakresie przedmiotowym) zagrożenia terrorystyczne, w stosunku do których prowadzone jest rozpoznanie i przedsięwzięcia mające przeciwdziałać tym zagrożeniom oraz ścigać sprawców ewentualnych zamachów. Służby policyjne i specjalne na szeroką skalę prowadzą czynności procesowo-kryminalistyczne w zakresie:

- podejrzanych przypadków obrotu towarami o znaczeniu strategicznym,
- podejrzanych transakcji mogących mieć związek z finansowaniem terroryzmu,
- przypadków podkładania ładunków lub urządzeń wybuchowych oraz powiadomienia o tego rodzaju zagrożeniu.

Podejrzane przypadki obrotu towarami o znaczeniu strategicznym

W strukturze zagrożeń terrorystycznych wyróżnić należy zagrożenia w sferze obrotu towarami o znaczeniu strategicznym. Obrót ten regulowany jest przez Ustawę z 29.11.2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa⁴⁰.

Dane dotyczące przestępstw naruszających przepisy ww. ustawy oraz k.k. w zakresie obrotu towarami w omawianym czasie, tj. w latach 2012–2016, prezentuje tabela nr 6.

Na przestrzeni omawianego czasu ABW prowadziła łącznie 96 śledztw dotyczących produkcji towarów o znaczeniu strategicznym i obrotu nimi oraz nielegalnego obrotu materiałami rozszczepialnymi i promieniotwórczymi, w tym 85 z art. 33 ustawy o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym oraz 11 z art. 171 k.k. W przypadku przestępstw z art. 33 ustawy o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym wykrywalność utrzymywała się na ustabilizowanym poziomie (najmniejszą odnotowaną liczbą śledztw w badanym okresie było 7 postępowań, największą – 20). Natomiast w przypadku art. 171 k.k. na przestrzeni lat 2010–2016 poziom wykrywalności był ustabilizowany, duży wzrost wszczętych postępowań

---

⁴⁰ Dz. U. 2013, poz. 194 z późn. zm. (dalej: ustawa o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym).

w porównaniu z poprzednimi latami – od 1 do 5 śledztw – odnotowano jedynie w 2016 roku.

TABELA 6. LICZBA ŚLEDZTW PROWADZONYCH PRZEZ ABW W LATACH 2010–2016 DOTYCZĄCYCH PRODUKCJI TOWARÓW O ZNACZENIU STRATEGICZNYM I OBROTU NIMI ORAZ NIELEGALNEGO OBROTU MATERIAŁAMI ROZSZCZEPIALNYMI I PROMIENIOTWÓRCZYMI

Kwalifikacja prawna czynu \ rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem
Art. 33 ustawy o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym (obróć bez zezwolenia towarami o znaczeniu strategicznym) ⁴¹	20	14	12	7	12	7	13	85
Art. 171 k.k.(wyrób, przetwarzanie, gromadzenie, posiadanie, posługiwanie się lub handel bez pozwolenia substancją o znaczeniu strategicznym)	–	1	1	1	1	2	5	11
Razem	20	15	13	8	13	9	18	96

Źródło: opracowanie na podstawie raportów o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2010–2016, opublikowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2011–2017.

Tabela nr 7 pokazuje z kolei, ilu podejrzanym przedstawiono zarzuty w związku z prowadzonymi śledztwami.

W prowadzonych sprawach podjęte przez ABW czynności pozwoliły ustalić i przedstawić zarzuty 22 sprawcom, z czego 20 podejrzanym (90,91% wszystkich podejrzanych) – z art. 33 ustawy o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym, i 2 podejrzanym (9,09%) z art. 171 k.k.

⁴¹ Zgodnie z art. 3 pkt 3 ustawy o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym w analizowanym okresie towary o znaczeniu strategicznym to „towary podwójnego zastosowania lub uzbrojenie”, przy czym – zgodnie z art. 3 pkt 1 – towar podwójnego zastosowania to „towar i technologia, która może być użyta zarówno w celach cywilnych, jak i wojskowych” (określone w wykazie – art. 6 ust. 2 pkt 1), a uzbrojenie – to „broń, amunicja, materiały wybuchowe, wyroby, ich części i technologie” (określone w wykazie, o którym mowa w art. 6 ust. 5).

TABELA 7. LICZBA PODEJRZANYCH W SPRAWACH DOTYCZĄCYCH PRODUKCJI TOWARÓW O ZNACZENIU STRATEGICZNYM I OBROTU NIMI ORAZ NIELEGALNEGO OBROTU MATERIAŁAMI ROZSZCZEPIALNYMI I PROMIENIOTWÓRCZYMI

Kwalifikacja prawna czynu \ rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem
Art. 33 ustawy o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym (obróć bez zezwolenia towarami o znaczeniu strategicznym)	1	4	4	2	2	4	3	20
Art. 171 k.k. (wyrób, przetwarzanie, gromadzenie, posiadanie, posługiwanie się lub handel bez pozwolenia substancją o znaczeniu strategicznym)	-	-	-	-	-	-	2	2
Razem	1	4	4	2	2	4	5	22

Źródło: opracowanie na podstawie raportów o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2010–2016, publikowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2011–2017.

Jak wcześniej sygnalizowano, ABW w ramach ustawowego obowiązku realizuje także rozpoznanie – w aspekcie procesowo-kryminalistycznym – podejrzanych transakcji mogących mieć związek z finansowaniem terroryzmu (art. 165a k.k.). Z udostępnionych danych wynika, że instytucja ta w latach 2010–2016 nie prowadziła śledztw, których przedmiotem byłoby wyłącznie finansowanie terroryzmu, jednak w wyniku innych przeprowadzonych czynności w 2015 roku zarzuty finansowania przestępstw o charakterze terrorystycznym postawiono trzem osobom, a w 2016 roku – czterem.

Intensywną działalność rozpoznawczą w przedmiotowym zakresie i w tym samym czasie obok ABW prowadziła także Służba Celna (SC)⁴².

⁴² Od 1 marca 2017 roku zgodnie z Ustawą z dnia 27.08.2009 r. o Służbie Celnej (t.j. Dz. U. 2016, poz. 1799 z późn. zm.) Służbę Celną połączono z kontrolą skarbową i administracją podatkową w ramach struktury Krajowej Administracji Skarbowej (KAS) – Ustawa z dnia 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. 2018, poz. 508); Ustawa z dnia 16.11.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. z 2016, poz. 1948).

Działania te ukierunkowane były przede wszystkim na kontrolę legalności postępowania przedsiębiorców zajmujących się obrotem towarami o znaczeniu strategicznym oraz na prowadzenie analiz i wydawanie opinii w sprawach związanych z reglamentowaniem obrotu towarami o znaczeniu strategicznym.

Jak wynika z danych, w wyniku działań kontrolnych SC w analizowanym okresie odnotowano szereg przypadków budzących zasadnicze wątpliwości co do legalności postępowania działających w tym obrocie przedsiębiorców, zwłaszcza z uwagi na niezgodność z przepisami unijnymi i krajowymi. Przykładowo w 2012 roku w wyniku działań kontrolnych ujawniono 10 tego typu przypadków, w 2013 roku – 11, a w 2016 roku – 9, z czego w 2016 roku w 2 przypadkach zebrane dowody uznano za wystarczające do powiadomienia prokuratora o podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Ponadto SC, działając w imieniu Ministra Finansów, dokonywała analizy i wydawała opinie do składanych przez przedsiębiorców wniosków o zezwolenie na obrót towarami o znaczeniu strategicznym. Przykładowo w 2012 roku SC zaopiniowała 1782 wnioski, w 2013 roku – 1537, w 2014 roku – 1724, w 2015 roku – 1895, a w 2016 roku – 1643 wnioski. Zaznaczyć należy, że w wielu sprawach opinie miały charakter warunkowy z uwagi na niespełnienie przez przedsiębiorców wymogów wynikających z przepisów ustawy o obrocie towarami o znaczeniu strategicznym. Odnotowano przypadki wydania opinii negatywnych, wynikających z uznania wysokiego prawdopodobieństwa wykorzystania towaru przez końcowego użytkownika w sposób niezgodny z deklarowanym.

Przedstawiciele SC uczestniczyli także w kontrolach realizowanych u kilku wytypowanych przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w dziedzinie towarów strategicznych. W ich wyniku nie stwierdzono jednak istotnych naruszeń przepisów.

Podejrzane transakcje mogące mieć związek z finansowaniem terroryzmu

Istotna rola w systemie przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym i zwalczania ich oraz ścigania sprawców ewentualnych zamachów przypadała do 2017 roku Generalnemu Inspektorowi Informacji Finansowej⁴³,

⁴³ Generalny Inspektor Informacji Finansowej, GIIF – jednoosobowy centralny organ administracji państwowej, drugi po Ministrze Finansów organ właściwy w sprawach

do którego zadań należy uzyskiwanie, gromadzenie, przetwarzanie i analizowanie informacji w trybie określonym w Ustawie z dnia 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu⁴⁴ oraz podejmowanie działań w celu przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł i przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu.

Realizując powyższe zadania w analizowanym czasie, GIIF w związku z uzyskaniem od instytucji obowiązanych⁴⁵ informacji o podejrzanych transakcjach mogących mieć związek z finansowaniem terroryzmu wszczęła szereg postępowań analitycznych oraz przekazała informacje innym instytucjom zobowiązanym do zwalczania tej kategorii przestępczości.

W większości przypadków do wszczęcia tych postępowań doprowadziła analiza transakcji przeprowadzanych przez osoby pochodzące z krajów podejrzewanych o wspieranie terroryzmu lub takich, w których ugrupowania terrorystyczne prowadzą aktywne działania. Z uwagi na specyfikę finansowania organizacji terrorystycznych sprawdzane były zarówno transakcje mające charakter działalności legalnej, jak i te, których już wstępna identyfikacja pozwalała przypuszczać, że mają charakter działalności przestępczej. Dane dotyczące powyższych przedsięwzięć prezentuje tabela nr 8.

TABELA 8. DZIAŁALNOŚĆ GIIF W LATACH 2010–2016 W ZAKRESIE
PODEJRZANYCH TRANSAKCI MOGĄCYCH MIEĆ ZWIĄZEK
Z FINANSOWANIEM TERRORYZMU

Rodzaj działalności \ rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem
Wszczęte postępowania	15	19	12	7	20	41	89	203

zapobiegania wprowadzaniu do obrotu finansowego wartości majątkowych pochodzących z nielegalnych lub nieujawnionych źródeł oraz przeciwdziałania finansowaniu terroryzmu. Urząd ten został zniesiony dnia 1.03.2017 roku. W jego miejsce utworzono urząd Szefa Krajowej Administracji Skarbowej.

⁴⁴ Dz. U. 2010 Nr 46, poz. 276 z późn. zm.

⁴⁵ Należy zaznaczyć, że informacje stanowiące podstawę do przeprowadzenia analizy transakcji GIIF otrzymuje nie tylko od instytucji (organów) obowiązanych, jak organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego i innych państwowych jednostek organizacyjnych, ale przede wszystkim od osób i organizacji z szeroko rozumianego sektora prywatnego. Urząd ten został zniesiony dnia 1.03.2017 roku. W jego miejsce utworzono urząd Szefa Krajowej Administracji Skarbowej.

Przekazanie informacji innym służbom	ABW	45	19	17	9	26	35	108	259
	CBS KGP ⁴⁶	3	-	-	-	-	-	-	3
	Straż Graniczna	-	-	4	-	-	-	-	4
	razem – przekazanie informacji innym służbom:	48	19	21	9	26	35	108	266

Źródło: opracowanie na podstawie raportów o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2010–2016, publikowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2011–2017.

Jak wynika z powyższych danych, GIIF w badanym okresie wszczął zdecydowanie najwięcej postępowań w roku 2016. W porównaniu do roku 2013, w którym przeprowadzono tylko 7 postępowań, jest to znaczny, prawie trzynastokrotny wzrost liczby śledztw – i ponad dwukrotny w porównaniu z rokiem poprzednim, 2015.

GIIF przekazał też szereg informacji innym instytucjom zobowiązanym do zwalczania przestępczości związanej z finansowaniem terroryzmu celem podjęcia przez nie odpowiednich przedsięwzięć procesowo-kryminalistycznych. Najczęściej informacje przekazywane były ABW, posiadającej w tym przedmiocie najszerszy zakres zadań – przekazano jej 259 na 266 wszystkich informacji (97,37%). Do jednostek organizacyjnych Straży Granicznej skierowano 4 powiadomienia (1,5%), dodatkowo wszystkie w 2012 roku, co ma związek z intensyfikacją w tym czasie transakcji finansowych w Polsce – na które wpływ mogło mieć EURO 2012 – dokonywanych przez osoby pochodzące z krajów podejrzewanych o wspieranie terroryzmu lub z krajów, w których prowadzą aktywne działania ugrupo-

⁴⁶ Centralne Biuro Śledcze Komendy Głównej Policji (CBS KGP) powołane zostało przez Komendanta Głównego Policji w dniu 15.04.2000 r. jako komórka organizacyjna KGP. Zgodnie z nowelizacją ustawy o Policji z 2014 r. (Dz. U. z 2014 r., poz. 1199) CBS KGP zostało przekształcone w Centralne Biuro Śledcze Policji z Komendantem CBŚP na czele, który jest organem Policji podległym Komendantowi Głównemu Policji. CBŚP jako jednostka organizacyjna Policji służby śledczej realizuje na obszarze całego kraju zadania w zakresie rozpoznawania i zwalczania przestępczości zorganizowanej oraz jej zapobiegania.

wania terrorystyczne. 3 informacje (1,13%), wszystkie w 2010 roku, przekazano do Centralnego Biura Śledczego Komendy Głównej Policji.

Warto zaznaczyć, że w badanym okresie w zdecydowanej większości przypadków informacje przekazywano do ABW, natomiast do pozostałych służb tylko w pojedynczych latach. Wynika to z faktu, że ABW jest służbą wiodącą w zakresie rozpoznawania zagrożeń terrorystycznych i przeciwdziałania im oraz ścigania sprawców ewentualnych zamachów.

Zaznaczyć należy, że o ile na przestrzeni lat 2010–2015 liczba informacji przekazanych przez GIIF innym służbom kształtowała się na poziomie od 9 (w 2013 roku) do 48 (w 2010 roku), o tyle tylko w 2016 roku ich liczba wzrosła wyraźnie do 108 (40,6% wszystkich przekazanych informacji).

Zdecydowana większość postępowań związana była z transakcjami przeprowadzanymi przez podmioty prowadzące działalność terrorystyczną lub pochodzące z krajów podejrzewanych o wspieranie terroryzmu, na których terenie prowadzą działania ugrupowania terrorystyczne lub na których obszarze prowadzone są działania militarne. Postępowania dotyczyły również działalności tzw. *foreign fighters*. Weryfikacji poddawano w szczególności te transakcje, dla których trudno było ustalić uzasadnienie ekonomiczne, oraz transakcje gotówkowe. Przedmiotem postępowań analitycznych były również liczne transakcje przeprowadzane przez polskie podmioty, które przyjmowały lub przekazywały środki finansowe na rzecz osób pochodzących z krajów podwyższonego ryzyka. Analizowano też niektóre transakcje biur podróży pod kątem ewentualnego związku z wyjazdami oraz powrotami *foreign fighters* oraz transakcje przeprowadzane za pomocą systemów płatności utrudniających identyfikację stron transakcji⁴⁷.

Podkładanie ładunków lub urządzeń wybuchowych oraz powiadomienia o tego rodzaju zagrożeniu

Mimo zaangażowania Polski w działania o charakterze militarnym (stabilizacyjnym, rekonstrukcyjnym oraz wcześniejsze uczestnictwo w działaniach międzynarodowej koalicji w różnych częściach świata) zagrożenie zamachami terrorystycznymi w RP, jak już wspomniano, utrzymuje się niezmiennie od kilku lat na stosunkowo niskim poziomie, a terytorium RP traktowane jest jako cel rezerwowego ewentualnych zamachów. Tak wynika

⁴⁷ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2016 r.*, op. cit., s. 277–278.

z dogłębnej analizy prowadzonej od szeregu lat przez różne instytucje. Na przestrzeni analizowanego okresu (2010–2016) na terenie Polski akty terroru z użyciem urządzeń i materiałów wybuchowych, podobnie jak w latach poprzednich, miały charakter kryminalny oraz porachunkowy i związane były z działalnością zorganizowanych grup przestępczych, a nie klasycznych ugrupowań o charakterze terrorystycznym. Biorąc pod uwagę podwyższone zagrożenie terrorystyczne na świecie, w tym w krajach Europy Zachodniej, szczególnie w ostatnim czasie, mimo wszystko istnieje możliwość podejmowania prób wykorzystania terytorium RP do budowy zaplecza logistycznego w celu prowadzenia zamachów w innych krajach europejskich przez organizacje terrorystyczne działające poza granicami Polski.

Zaniepokojenie budzą występujące na terenie kraju liczne przypadki aktów terroru z użyciem urządzeń i materiałów wybuchowych. Obawa ta jest uzasadniona ze względu na to, że na przestrzeni kilku ostatnich lat dała się zauważyć zmiana charakteru omawianego zjawiska. Coraz częściej celem aktów terroru z użyciem urządzeń i materiałów wybuchowych na terenie kraju, a także – szczególnie – celem osób zgłaszających fałszywe informacje o podłożeniu ładunku wybuchowego jest doprowadzenie do paraliżu instytucji państwa (sądów, Policji oraz administracji państwowej – głównie urzędów celnych i skarbowych) oraz wzbudzenie zainteresowania swoimi działaniami w środkach masowego przekazu. Zjawisko to w ujęciu statystycznym prezentuje tabela nr 9.

Jak wynika z powyższych danych, na przestrzeni lat 2010–2016 odnotowano łącznie 162 przypadki eksplozji, w tym 44 przypadki eksplozji noszące cechy aktów terroru kryminalnego. Ujawniono i rozbrojono 92 urządzenia wybuchowe i 72 atrapy urządzeń wybuchowych.

W wyniku eksplozji materiałów wybuchowych śmierć poniosły 34 osoby, a 116 osób zostało rannych. Przypadki te częściowo były związane z rozbijaniem niewybuchów z II wojny światowej.

W wyniku podjętych działań operacyjno-rozpoznawczych służby policyjne i specjalne zatrzymały 585 osób podejrzanych o podłożenie ładunków wybuchowych i spowodowanie eksplozji. Poza tym odnotowano 2972 informacji o podłożeniu ładunku.

Jak dowiodła praktyka, mimo wspomnianych incydentów o charakterze terrorystycznym, do żadnych „klasycznych” zdarzeń terrorystycznych nie doszło, a zaistniałe przypadki miały jedynie lokalny charakter i związane były z działalnością kryminalną, a nie terrorystyczną. W znacznej części przypadków dochodziło do eksplozji w związku z eksperymento-

waniem z substancjami wybuchowymi, a nie w wyniku detonacji typowego urządzenia wybuchowego. Przypadki te były związane z manipulacją materiałem wybuchowym lub produkcją urządzenia wybuchowego albo samobójstwem przy użyciu takich materiałów.

TABELA 9. AKTY TERRORU Z UŻYCIEM URZĄDZEŃ I MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH W LATACH 2010–2016

Rodzaj działalności \ rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Razem
Przypadki eksplozji spowodowanych użyciem materiałów i urządzeń wybuchowych								
Przypadki eksplozji	38	25	12	25	19	15	28	162
w tym: przypadki eksplozji noszące cechy aktów terroru kryminalnego	12	7	4	4	5	4	8	44
Ujawnione i rozbrojone urządzenia wybuchowe oraz atrapy urządzeń wybuchowych								
Ujawnione i rozbrojone urządzenia wybuchowe	16	12	9	16	14	12	13	92
Ujawnione atrapy urządzeń wybuchowych	13	13	9	10	10	6	11	72
Liczba ofiar śmiertelnych i rannych								
Liczba ofiar śmiertelnych	6	6	3	4	6	2	7	34
Liczba rannych	26	16	11	21	14	13	15	116
Liczba zatrzymanych podejrzanych o działania przestępcze mające związek z materiałami i urządzeniami wybuchowymi								
Liczba zatrzymanych podejrzanych	144	98	81	92	73	51	46	585
Fałszywe powiadomienia o podłożeniu urządzeń wybuchowych								
Informacje o podłożeniu ładunku	489	508	497	426	337	324	391	2972

Źródło: opracowanie na podstawie raportów o stanie bezpieczeństwa w Polsce za lata 2010–2016, publikowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji w latach 2011–2017.

Istotnym problemem była duża liczba informacji (2972) o podłożeniu ładunku. W analizowanym okresie wykrywalność osób zgłaszających fałszywe powiadomienia była na niskim poziomie. Problemy z ustaleniem tożsamości sprawców wynikały z wykorzystywania przez nich metod ułatwiających zachowanie anonimowości, jak np. wysyłanie wiadomości mailowych z kafejek internetowych, korzystanie z nieobjętych monitoringiem automatów telefonicznych, wykorzystywanie telefonów komórkowych zakupionych w celu jednorazowego wykorzystania. Ponadto sprawcy korzystali często z nowoczesnych technologii, w tym sieci TOR (*The Onion Router*, sieć zanonimizowana), w celu zapewnienia sobie anonimowości. Warto zaznaczyć, że sieć TOR służy sprawcom fałszywych powiadomień także do wymiany doświadczeń oraz informowania innych użytkowników o efektach wywołanych przez siebie fałszywych alarmów.

Ustawa z dnia 10.06.2016 r. o działaniach antyterrorystycznych wprowadziła rozwiązanie (które weszło w życie 25.07.2016 roku), zgodnie z którym abonenci tzw. kart przedpłaconych (*pre-paid*) zobowiązani zostali do podania dostawcy usług swoich danych, co znacznie ograniczyło liczbę fałszywych powiadomień o podłożeniu ładunków wybuchowych. Świadczą o tym dane statystyczne dotyczące już samego 2016 roku – podczas gdy w maju i czerwcu 2016 roku odnotowano 88 tego rodzaju powiadomień, w lipcu i sierpniu ich liczba wyniosła już 60, we wrześniu i październiku – 37, a w listopadzie i grudniu – 32⁴⁸.

ZAKOŃCZENIE

Terroryzm dla całego społeczeństwa globalnego, poszczególnych państw Unii Europejskiej, a także dla Polski jest obecnie istotnym zagrożeniem. Wynika to z faktu, że charakteryzuje się licznymi i zróżnicowanymi formami postępowania sprawców, którzy działają z różnych pobudek i motywów i dążą do osiągnięcia zakładanego celu przy wykorzystaniu specjalistycznego sprzętu, wiedzy i umiejętności. Co ważne, terroryści wykorzystują obecnie nowoczesne technologie (w tym Internet, bankowość interne-

⁴⁸ Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2016 r.*, op. cit., s. 277. Zaznaczyć należy, że z powyższymi zmianami powiązane zostało wprowadzenie w Kodeksie karnym rozwiązania, zgodnie z którym w przypadku skazania za przestępstwo określone w art. 224a (powiadomienie o nieistniejącym zagrożeniu) sąd orzeka nawiązkę na rzecz Skarbu Państwa w wysokości co najmniej 10 tys. zł oraz środek karny w postaci świadczenia pieniężnego wymienionego w art. 39 pkt 7 w wysokości co najmniej 10 tys. zł.

ową itp.) wraz z udziałem „przestępczości towarzyszącej”, czyli czynów zabronionych o charakterze kryminalnym, narkotykowym i gospodarczym, wspomagających ich finansowo w celu planowania, wspierania i realizowania zbrodniczej działalności. Dzięki temu przez indoktrynację i zastraszanie są w stanie wpływać na ograniczenie poczucia bezpieczeństwa społeczeństw i administracji państw, a tym samym mieć na ich funkcjonowanie destrukcyjny wpływ, co pomaga im osiągać własne cele polityczne, religijne czy ideologiczne.

Jak wskazują dane zawarte w artykule i przeprowadzona analiza, działania organów ścigania i służb specjalnych mające na celu zwalczanie zagrożeń terrorystycznych w Polsce, podejmowane na przestrzeni lat 2010–2016, były skuteczne. Wskazują na to dane statystyczne obrazujące stan spenalizowanej w Kodeksie karnym przestępczości o charakterze terrorystycznym oraz zagrożenia w sferze obrotu towarami o znaczeniu strategicznym, podejrzanych transakcji mogących mieć związek z finansowaniem terroryzmu oraz najbardziej drastycznych form działań, takich jak podkładanie ładunków lub urządzeń wybuchowych i ich detonacja, oraz dezorganizacja stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego poprzez powiadomienia o tego rodzaju zagrożeniach. Dobitnie świadczy o tym fakt, że poza nielicznymi incydentami o charakterze terrorystycznym nie doszło do „klasycznych” zdarzeń terrorystycznych, a zaistniałe miały charakter lokalny i związane były z terrorem kryminalnym, a więc wykorzystywaniem przez sprawców przestępstw kryminalnych elementów terroryzmu jako sposobu walki.

Reasumując, można stwierdzić, że aby utrzymać wysoki poziom bezpieczeństwa antyterrorystycznego w Polsce, należy wykorzystać wszelkie dopuszczone prawem możliwości oraz taktyczne i techniczne narzędzia, jakimi dysponują organy zwalczające tę formę zbrodniczej działalności. Ważne jest specjalistyczne przygotowanie osób, które tym prawem i wiedzą będą się posługiwać w celu zapewnienia jak najwyższego stopnia bezpieczeństwa społeczeństwa i państwa. Niezbędna jest też współpraca wszystkich służb zwalczających zagrożenia terrorystyczne, również na arenie międzynarodowej. Skuteczność tego typu działań potwierdzają wyniki osiągnięte w zwalczaniu przejawów działań o charakterze terrorystycznym w okresie 2010–2016 na terenie Polski. Nie ulega wątpliwości, że działania te skutkują wysokim obecnie poziomem bezpieczeństwa państwa.

BIBLIOGRAFIA

- Aleksandrowicz T., *Terroryzm międzynarodowy*, Warszawa 2008.
- Gąsiorowski J., *Cyberterroryzm – zagrożenie nowej generacji*, [w:] *Edukacja dla bezpieczeństwa. Charakterystyka współczesnych zagrożeń terrorystycznych*, B. Bączkiewicz, M. Ilnicki, M. Szulca (red.), Poznań 2017, s. 347–379.
- Gąsiorowski J., *Kosmos a cyberprzestępczość – realne zagrożenie w sferze bezpieczeństwa i obronności*, [w:] *Ziemia i Kosmos w perspektywie bezpieczeństwa. Wyzwania, szanse i zagrożenia*, M. Cieślarczyk, M. Fałdowska, A. Filippek (red.), Siedlce 2017, s. 151–189.
- Gąsiorowski J., *Managing security in electronic banking: legal and organisational aspects*, „Forum Scientiae Oeconomia” 2016, Vol. 4, Special Issue No. 1, s. 123–135.
- Gąsiorowski J., *Polish Police in the common public safety and order assurances system*, „Forum Scientiae Oeconomia” 2014, Vol. 2, No. 2, s. 49–74.
- Gąsiorowski J., *Praca operacyjno-rozpoznawcza Policji a prawa i wolności obywatela*, [w:] *Wolność – bezpieczeństwo – obywatel. Studium administracyjnoprawne*, S.M. Grochalski (red.), Dąbrowa Górnicza 2015, s. 59–87.
- Gąsiorowski J., *Security of the individual and operational and investigative work of the police*, [w:] *The safety of the individual and of the group in private and public law – a collection of studies*, K. Flaga-Gieruszynska, E. Cała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz (red.), Gorzów Wielkopolski 2015, s. 109–129.
- Gąsiorowski J., Podsiadlik P., *Przestępstwa w bankowości elektronicznej w Polsce. Próba oceny z perspektywy prawnokryminalistycznej*, Dąbrowa Górnicza 2015.
- Hołyst B., *Terroryzm*, t. 1, Warszawa 2009.
- Instrukcja w sprawie zasad ewakuacji ludności, zwierząt i mienia na wypadek masowego zagrożenia*, Warszawa 2008.
- Izak K., Kluczyński M., *Handel narkotykami jako źródło finansowania terroryzmu*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2014, nr 10 (6), s. 38–60.
- Kitler W., *Istota zarządzania kryzysowego*, [w:] *System reagowania kryzysowego*, J. Gryz, W. Kitler (red.), Toruń 2007.
- Konieczny J., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze*, [w:] *Kryminalistyka*, J. Widacki (red.), Warszawa 2008, s. 124–131.
- Korzeniowski L.F., *Podstawy nauk o bezpieczeństwie*, Warszawa 2012.

- Kulicki M., Kwiatkowska-Darul V., Stęпка L., *Kryminalistyka. Wybrane problemy teorii i praktyki śledczo-sądowej*, Toruń 2005.
- Kulisy zatrzymania Brunona K., „Onet Wiadomości”, 21.11.2012, <http://wiadomosci.onet.pl/kraj/kulisy-zatrzymania-brunona-k/td560> (dostęp: 25.10.2013).
- Kwiatkowski S., *Zarządzanie bezpieczeństwem w sytuacjach kryzysowych*, Pułtusk 2011.
- Liedel K., Piasecka P., *Jak przetrwać w dobie zagrożeń terrorystycznych. Elementy edukacji antyterrorystycznej*, Warszawa 2007.
- Michoń W., Perek R., Cichoń P., *Postępowanie w przypadku uzyskania informacji o możliwości wystąpienia aktu o cechach terrorystycznych*, Katowice 2008.
- Pajorski P., Piwowarski J., *Ochrona obiektów. Zarys wybranych zagadnień*, Kraków 2013.
- Pawłowski J., *Terroryzm we współczesnym świecie*, Warszawa 2001.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2010 r.*, Warszawa 2011.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2011 r.*, Warszawa 2012.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2012 r.*, Warszawa 2013.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2013 r.*, Warszawa 2014.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2014 r.*, Warszawa 2015.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2015 r.*, Warszawa 2016.
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, *Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce za 2016 r.*, Warszawa 2017.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18.02.2011 r. w sprawie szczegółowych zasad organizacji krajowego systemu ratowniczo-gaśniczego (Dz. U. 2011 Nr 46, poz. 239).
- Sienkiewicz-Małjurek K., Krynojewski F.R., *Zarządzanie kryzysowe w administracji publicznej*, Warszawa 2010.
- Szafańska E., *Bezpieczeństwo państwa w kontekście zagrożeń terrorystycznych*, [w:] *Wojna z terroryzmem w XXI wieku*, B. Hołyst, K. Jałoszyński, A. Letkiewicz (red.), Szczytno 2009, s. 155–162.

- Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 26.04.2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 18.04.2002 r. o stanie klęski żywiołowej (Dz. U. Nr 62, poz. 558 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 24.08.1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz. U. 2009 Nr 178, poz. 1380).
- Ustawa z dnia 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (t.j. Dz. U. 2017, poz. 1920).
- Ustawa z dnia 10.06.2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (Dz. U. 2016, poz. 904 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 28.01.2016 r. – Prawo o prokuraturze (t.j. Dz. U. 2017, poz. 1767 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6.04.1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. 2017, poz. 2067).
- Ustawa z dnia 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. 2017, poz. 1904).
- Ustawa z 29.11.2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa (Dz. U. 2013, poz. 194 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27.08.2009 r. o Służbie Celnej (t.j. Dz. U. 2016, poz. 1799 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. 2018, poz. 508).
- Ustawa z dnia 16.11.2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz. U. 2016, poz. 1948).
- Ustawa z dnia 16.11.2000 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. 2010 Nr 46, poz. 276 z późn. zm.).

JERZY GAŚSIOROWSKI – doktor nauk prawnych (specjalność: kryminalistyka), stopień uzyskał w Katedrze Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jest emerytowanym funkcjonariuszem Policji (w stopniu podinspektora), funkcjonariuszem służb kryminalnych (zajmuje się zwalczaniem przestępczości gospodarczej) i byłym wykładowcą Szkoły Policji w Katowicach oraz Wyższej Szkoły Bankowości i Finansów w Katowicach, na której pełnił również funkcje kierownika Katedry Bezpieczeństwa Wewnętrznego, prorektora ds. kształcenia

i wychowania oraz rektora. Obecnie jest wykładowcą Akademii Polonijnej w Częstochowie i adiunktem w Katedrze Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego na Wydziale Nauk Stosowanych Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej. Do obszaru jego zainteresowań naukowych należą: prawo karne gospodarcze, prawo dowodowe, kryminalistyka, bezpieczeństwo wewnętrzne/narodowe (w zakresie prawa policyjnego, prawnych i kryminalistycznych aspektów procesu wykrywczego, zarządzania kryzysowego, historii kryminalistyki). Jest uczestnikiem krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych oraz autorem i współautorem wielu opracowań z zakresu prawa (prawa karnego gospodarczego), kryminalistyki i bezpieczeństwa wewnętrznego (w zakresie prawa policyjnego i zarządzania kryzysowego).

CITE THIS ARTICLE AS:

J. Gąsiorowski, *Zagrożenie terrorystyczne Polski – próba oceny zjawiska i sposoby przeciwdziałania atakom w latach 2010–2016*, „Kultura Bezpieczeństwa” 2019, nr 34, s. 9–46, DOI: 10.5604/01.3001.0013.5164

Licence: This article is available in Open Access, under the terms of the Creative Commons License Attribution 4.0 International (CC BY 4.0; for details please see <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided that the author and source are properly credited. Copyright © 2019 University of Public and Individual Security “Apeiron” in Cracow